

Секція: Фінанси, гроші і кредит: інноваційно-інвестиційні стратегії

Завадська Діана Володимирівна
*к.е.н., доцент кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСПРОПОРЦІЙ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО ТА РЕАЛЬНОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Банківський і реальний сектори є базовими елементами інституціональної структури господарського механізму національної економіки, а їхні взаємозв'язки є об'єктивно зумовленими. Українська економіка потребує диверсифікації, що зумовлено істотними диспропорціями в розвитку банківської системи, окремих галузей господарського комплексу, орієнтацією на сировинний експорт та низько-технологічне виробництво.

Розвиток банківської системи України стримується значними територіальними диспропорціями щодо забезпечення банківськими послугами окремих регіонів, що відрізняються за структурою галузей, обсягами економіки, інвестиційною привабливістю на тлі безробіття. Для визначення галузевих пріоритетів у сфері залучення інвестицій нами здійснено класифікацію регіонів за домінуванням відповідних секторів в їхній економіці, а саме за розміром частки сектору в економіці регіону, що дорівнює або є вищою за середню по Україні – 4,0 [1, с. 209, 234, 362]. Отже, регіони України згруповано наступним чином: 12 областей з домінуючою аграрною економікою (Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Київська, Кіровоградська, Одеська, Полтавська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська), 6 регіонів з домінуванням промисловості (Дніпропетровський, Донецький, Київський, Полтавський, Харківський), та 6 регіонів з ознаками сервісної економіки (Дніпропетровський, Донецький, Київський, Одеський, Харківський, Львівський). Крім того, в 4 регіонах визначено домінування трьох секторів в економіці (Дніпропетровський, Донецький,

Київський, Харківський). Одеська та Полтавська області характеризуються домінування двох секторів в економіці. Для більш глибокого визначення типологізації регіонів України нами застосовано методи багатовимірного статистичного аналізу, а саме кластерного. За розрахунками, проведеними в програмному пакеті Statistica 10.0, визначено оптимальну кількість кластерів – 3. За результатами групування регіонів зазначимо, що в Україні ще не збудована сервісна економіка (відсутній кластер за таким напрямком), індустриальна база представлена трьома регіонами, аграрна шістьма (табл. 1).

Таблиця 1.

Структура галузей в розрізі регіонів за результатами кластерного аналізу*

Група регіонів	Особливості розвитку	Напрямки промислової галузі згідно технологічних укладів
Група 1 (15 регіонів)		
Львівський (III, V, VI) Волинський Житомирський Закарпатський Запорізький Івано-Франківський Кіровоградський Луганський Миколаївський Рівненський Сумський Тернопільський Херсонський Чернівецький Чернігівський	З відсутнім домінуванням одного з секторів економіки. Регіони з аграрною, індустриальною та сервісною економікою. Проте в деяких випадках є конвергенція з кластером 2 за сектором сільське господарство.	III. Низько-технологічні галузі промисловості. V. Середньо та високо-технологічні галузі промисловості. VI. Високо-технологічні галузі промисловості.
Група 2 (6 регіонів)		
Київський (IV, V, VI) Харківський (IV, V, VI) Вінницький (IV) Хмельницький (IV) Черкаський (IV) Полтавський (III, IV)	Регіони з домінуванням сектору аграрної економіки.	III. Низько-технологічні галузі промисловості. IV. Середньо- та низько-технологічні галузі. V. Середньо та високотехнологічні галузі промисловості. VI. Високо-технологічні галузі промисловості.
Група 3 (3 регіони)		
Дніпропетровський (IV) Одеський (IV) Донецький (III, IV)	Регіони з домінуванням сектору індустриальної економіки, проте в деяких випадках є конвергенція з кластером 2 за секторами сільське господарство та послуги.	III. Низько-технологічні галузі промисловості. IV. Середньо- та низько-технологічні галузі.

*власна розробка автора згідно джерела [1, с. 48-74]

Третьюму технологічному укладу виробництва (низько-технологічні галузі промисловості) відповідають такі області, як Львівська та Полтавська, де основними напрямками промислової галузі є виробництво та переробка, на які спрямовується близько 75% інвестиційних коштів, з яких 80% - на модернізацію та технічне переозброєння.

До четвертого технологічного укладу виробництва відносяться Київська, Харківська, Вінницька, Хмельницька, Черкаська та Полтавська області. В цих регіонах зосереджені в основному середньо- та низько-технологічні галузі, такі як: гумові та пластмасові вироби, інші неметалічні мінеральні продукти, суднобудування, базові метали, машинобудування. Освоєння інвестицій підприємствами IV технологічного укладу, що використовують найсучасніші технології виробництва, складає менше 0,5%.

П'ятому та шостому технологічним укладам виробництва відповідають Київський, Львівський та Харківський регіони: середньо- та високо-технологічні галузі промисловості (електричне та електронне устаткування, машинобудування, фармацевтика) та високо-технологічні галузі промисловості (біотехнології, системи штучного інтелекту, глобальні інформаційні мережі, інтегровані високошвидкісні транспортні системи). Загальний обсяг інвестицій у нове високотехнологічне виробництво – 5%. Така ситуація зумовлює, з одного боку, неспроможність вітчизняного виробника відповідати на запити внутрішнього споживчого попиту населення, а з другого - стрімке зростання імпорту споживчих товарів. Коефіцієнт покриття експортом імпорту – 0,49; 0,53 та 0,96 відповідно [1, с. 411].

Також зазначимо, що в Україні наявні регіони, де їхня структура промислового комплексу не відповідає жодному з досліджуваних (Волинський, Житомирський, Закарпатський, Кіровоградський тощо), що свідчить про неоднорідність регіонального розвитку. Основними напрямками реалізації конкурентних переваг внутрішнього ринку України, на наш погляд, є розвиток сільського господарства в таких областях, як: Дніпропетровська (частка продукції сільського господарства складає 5,7%), Кіровоградська (4,5%), Одеська (4,4%), Донецька (4,2%), Сумська (4,1%), Херсонська (4,1%), Чернігівська (4,0%), Львівська (3,8%), Запорізька (3,7%), Івано-Франківська (2,4%), Чернівецька (1,9%). В аграрній сфері набуває розвитку виробництво екологічно та генетично чистих продуктів харчування, що вимагає нових технологій захисту рослин, добрив, сільськогосподарського машинобудування, стимулювання інноваційного розвитку та залучення інвестицій. Тому наступним кроком нашої роботи є дослідження

інвестиційно-інноваційного середовища регіонів й територіальної структури банківської системи України (табл. 2).

Таблиця 2.

Рейтингові позиції щодо інвестиційно-інноваційного розвитку деяких регіонів України відповідно до технологічних укладів виробництва*

Регіон	ВРП у розрахунку на одну особу населення, млн. грн.	Капітальні інвестиції на одну особу, млн. грн.	Обсяг реалізованої інноваційної продукції на одну особу, тис. грн.	Прямі іноземні інвестиції, на одну особу населення, дол. США.	Середня рейтингова позиція економічного розвитку регіону
1 група «Високий рівень залучення інвестицій»					
Дніпропетровський	1	2	4	1	2
Київський	2	1	7	2	3
Полтавський	3	3	1	5	3
2 група «Середній рівень залучення інвестицій»					
Донецький	4	13	6	3	7
Харківський	5	14	3	4	7
Одеський	7	6	11	7	8
Львівський	11	7	10	8	9
3 група «Низький рівень залучення інвестицій»					
Черкаський	9	15	14	6	11
Вінницький	16	8	12	19	14
Хмельницький	18	12	19	20	17

*власна розробка автора згідно джерела [1, с. 12; 190; 387-393]

Згідно даних таблиці, до економічно розвинених відносяться Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Донецька, Харківська, Одеська та Черкаська області. Вони володіють ресурсною базою для формування доходів бюджету. За рівнем капітальних інвестицій найбільш інвестиційно привабливим є Київський регіон, де зосереджено 20% активних підприємств, Дніпропетровська, Одеська, Львівська та Вінницька області.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на створення умов щодо залучення інвестицій до таких інноваційно активних регіонів, як: Сумський, Запорізький, Івано-Франківський та Закарпатський, що дозволить розширити масштаби виробничої діяльності, підвищити рівень доходів регіонального бюджету за рахунок податків, забезпечити ефективність заходів в соціальній сфері.

Далі. Банківська система України характеризується майже монопольною регіональною концентрацією. Зокрема, більше половини капіталу зосереджено в 20 найбільших банках, статутний капітал яких складає 63,5% від загальної суми [2]. Внаслідок чого в більшості регіонів країни суперництво розгортається між

місцевими банками й територіальними підрозділами великих банківських установ (табл. 3).

Таблиця 3.

Територіальна структура банківської системи України*

Група регіонів	Кількість банків юридичних осіб, зареєстрованих в регіоні	Загальна кількість банків, що діють в межах групи регіонів
Перший кластер: Київський Дніпропетровський	111, 9	2178, 1141
Другий кластер: Закарпатський Запорізький Івано-Франківський Львівський Одеський Полтавський Харківський Черкаський Чернівецький	1, 3, 0, 5, 7, 2, 4, 0, 2	388, 596, 368, 851, 963, 562, 932, 496, 311
Третій кластер: Вінницький Волинський Донецький Кіровоградський Миколаївський Рівненський Сумський Тернопільський Хмельницький Чернігівський	0, 0, 6, 0, 0, 0, 1, 0, 0, 0,	452, 287, 716, 306, 406, 308, 383, 235, 329, 374
Четвертий кластер: Житомирський Луганський Херсонський	0, 2, 0	278, 342, 312

*власна розробка автора згідно джерела [2]

За результатами групування банків за територіальною структурою майже в половині областей України (Вінницькій, Житомирській, Івано-Франківській, Кіровоградській тощо) не зареєстровано жодного банку. Тобто ці регіони є донорами, через які вилучаються фінансові ресурси в інші регіони. Іншою проблемою банківської системи є те, що практично не здійснюються інвестиції з боку комерційних банків у виробничі галузі, через низьку рентабельність довгострокових вкладень – банківське кредитування промисловості складає 26,2%, сільського господарства 7,1%, торгівля та громадське харчування – 35,5%.

Можливим способом вирішення проблем територіальної структури банківської системи, на наш погляд, є створення регіональних систем комерційних банків, що сприятиме інтенсивному розвитку підприємництва, подоланню диспропорцій галузевого розвитку та підвищенню інвестиційно-інноваційної активності на підприємствах усіх галузей регіональних економік.

Список використаної літератури:

1. Статистичний збірник «Регіони України 2015». Частина II. //І.М. Жук, Державна служба статистики України, 2015. – 681 с.
2. Аналітичні огляди. Банківська система України. «РЮРІК» національне рейтингове агентство. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua/branch-reviews.html>